

“Times Higher Education” (THE) Sıralamalarında Üniversitelerimiz 13 Haziran 2023

Times Higher Education'ın (THE) dünya üniversiteleri sıralamalarında ilk 200'e, 2015'te Türkiye'den 4 üniversite girmişti. Fakat daha önceki yazılarımı okuyanların bildiği gibi 2016'da THE sıralama metodunda yapılan değişiklikler üniversitelerimizin sıralamasını olumsuz yönde etkiledi. 2016 sıralamasını gördükten sonra şöyle yazmıştım “Görünen o ki, 2016'dan sonra üniversitelerimiz THE dünya üniversiteleri sıralamasında yukarılara tırmanmakta zorlanacaklar ve belki de sadece yöresel sıralamalarda veya genç üniversite sıralamalarında kendilerine üst sıralarda yer bulabilecekler.” Maalesef böyle oldu ve son sıralamada ise bırakın ilk 200'ü, ilk 400'e giren üniversitemiz bile yok.

Bu yazıda 2016'dan bu yana üniversitelerimizin sıralamada nerelerde olduğuna odaklanacağım. Son 8 yılın tümünde THE sıralamalarında ilk 1000'e girebilen 7 üniversitemizin sıralamalardaki yerleri (2022'de yukarı çıkanları **yeşil** ile aşağıya düşenleri ise **sarı** ile işaretledim):

THE Sıralama	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Hacettepe	601-800	601-800	601-800	501-600	501-600	501-600	601-800	601-800
ODTÜ	501-600	601-800	601-800	601-800	601-800	801-1000	601-800	501-600
Boğaziçi	401-500	401-500	401-500	501-600	601-800	601-800	801-1000	801-1000
İTÜ	501-600	501-600	601-800	601-800	601-800	801-1000	601-800	601-800
Sabancı	351-400	301-350	351-400	351-400	401-500	501-600	501-600	401-500
Bilkent	351-400	351-400	401-500	501-600	501-600	601-800	601-800	801-1000
Koç	251-300	251-300	301-350	401-500	501-600	401-500	501-600	401-500

2016'dan bu yana bu tabloda neler oldu?

- Sıralamada ilk 2 sırada hep vakıf üniversiteleri oldu,
- Devlet üniversiteleri arasında 2023'te ODTÜ en yüksek sıralamaya sahip,
- Sabancı ve Koç yükselişe geçtiler,
- Bilkent 2017'ye kadar ilk 400'de iken düşüşe geçti,
- Boğaziçi ilk 500'de iken şimdi ancak ilk 1000'de tutunabiliyor,
- Gecen yıl ilk binin dışına düşmüş olan ülkenin en eski üniversitesi İstanbul Üniversitesi bu yıl da ilk 1000'e giremedi.

Özetle, 2016'dan 2023'e gelirken en tepedeki üniversitelerimizin çoğu birkaç basamak aşağıya düştüler. İlk 500'de sadece iki vakıf üniversitemiz bulunuyor.

2015 sıralamasından 2016'ya geçerken üniversitelerimizin sıralamada radikal olarak aşağılara düşmesinin nedeni metodolojinin değiştirilmesi idi. Peki 2016'dan bu yana üniversitelerimizin genellikle düşüşte olmalarının nedeni nedir? Bu soruyu cevaplayabilmek için önce THE kriterlerine, sonra da sıralamalara dikkatlice bakmak gerek. THE sıralamasında 5 temel alanda toplanmış 13 kriter kullanılmakta:

- 1) Eğitim (%30)
  - a. bilinirlik anketi (%15)
  - b. öğrenci-hoca oranı (%4.5)
  - c. doktora-lisans diploma oranı (%2.25)
  - d. verilen doktora sayısının öğretim görevlisi sayısına oranı (%6)
  - e. kurumsal gelir (%2.25)
- 2) Araştırma (%30)
  - a. bilinirlik anketi (%18)
  - b. hoca başına makale sayısı (%6)

- c. hoca başına araştırma geliri (%6)
- 3) Atıflar (araştırmanın etkisi) (%30)
- 4) Uluslararasılık (%7.5)
  - a. uluslararası/ulusal öğrenci oranı (%2.5)
  - b. uluslararası/ulusal hoca oranı (%2.5)
  - c. uluslararası ortak yazarlı makale oranı (%2.5)
- 5) Endüstri gelirleri-inovasyon (hoca başına endüstriden sağlanan gelir) (%2.5)

THE kriterlerinin, başka bazı sıralamalara (örneğin ARWU ve URAP) göre daha kapsamlı olduğunu gözlemliyoruz. Öte yandan eğitim kriterinin ağırlığının yarısı, araştırma kriterinin ağırlığının ise yarısından fazlasının subjektif anket sonuçlarından geldiğini de vurgulamak gerek. Yani THE sıralamasında kullanılan ağırlıkların üçte biri akademisyenlerin üniversiteler hakkında ne düşündüklerine dayanıyor. Ankete katılan her akademisyen, kendi alanında en iyi olarak düşündüğü (sadece) 15 üniversiteyi sıralıyor. Kanımca bu nokta THE sıralamalarının en sorgulanabilir yanını oluşturuyor.

Kriterlere dikkatlice baktığımızda, üniversitemizin yukarılara çıkmasının zor olduğunu çıkarabiliriz. Bilinirlik anketlerinde, Batı'daki üniversitelerle kıyaslandığında çoğu yeni, küçük ve düşük bütçeli olan üniversitemizin iyi sonuçlar almasını beklemek fazla iyimserlik olur. Türkiye'deki yüksek öğrenci-hoca oranlarını ve doktora yerine lisans ağırlıklı eğitim politikalarını da düşünürsek üniversitemizin eğitim kriterinden yüksek puanlar almasını bekleyemeyiz. Özetle, üniversitemizin THE sıralamasında çok yukarılarda olmasını beklememeliyiz. Şimdi, üniversitemizin bu kriterler altındaki (100 üzerinden) puanlarına bakalım.

Eğitim	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Hacettepe	21.0	20.3	28.2	32.6	28.4	26.4	26.8	29.0
ODTÜ	29.9	27.3	28.6	26.4	28.7	30.0	32.9	37.5
Boğaziçi	21.9	20.9	21.5	22.2	23.2	24.4	24.3	24.4
İTÜ	19.2	24.0	22.5	23.6	25.2	24.5	28.3	31.9
Sabancı	22.3	24.3	23.2	27.3	27.8	26.4	26.3	25.5
Bilkent	23.5	23.4	23.3	22.2	24.5	24.5	22.6	23.4
Koç	21.2	25.2	25.7	25.6	26.9	29.8	30.2	30.7

Araştırma	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Hacettepe	11.8	10.5	10.7	11.4	13.1	13.2	13.5	26.1
ODTÜ	17.3	19.5	20.6	21.0	23.2	22.4	32.5	42.4
Boğaziçi	19.2	23.8	21.4	22.5	21.2	21.8	24.2	24.6
İTÜ	25.8	24.6	24.2	27.1	28.0	28.2	34.8	35.5
Sabancı	32.3	32.9	35.2	35.6	35.3	36.9	37.1	37.7
Bilkent	18.6	19.9	20.3	21.7	24.7	21.6	20.7	24.2
Koç	27.1	29.8	32.1	32.8	34.4	37.4	36.1	42.3

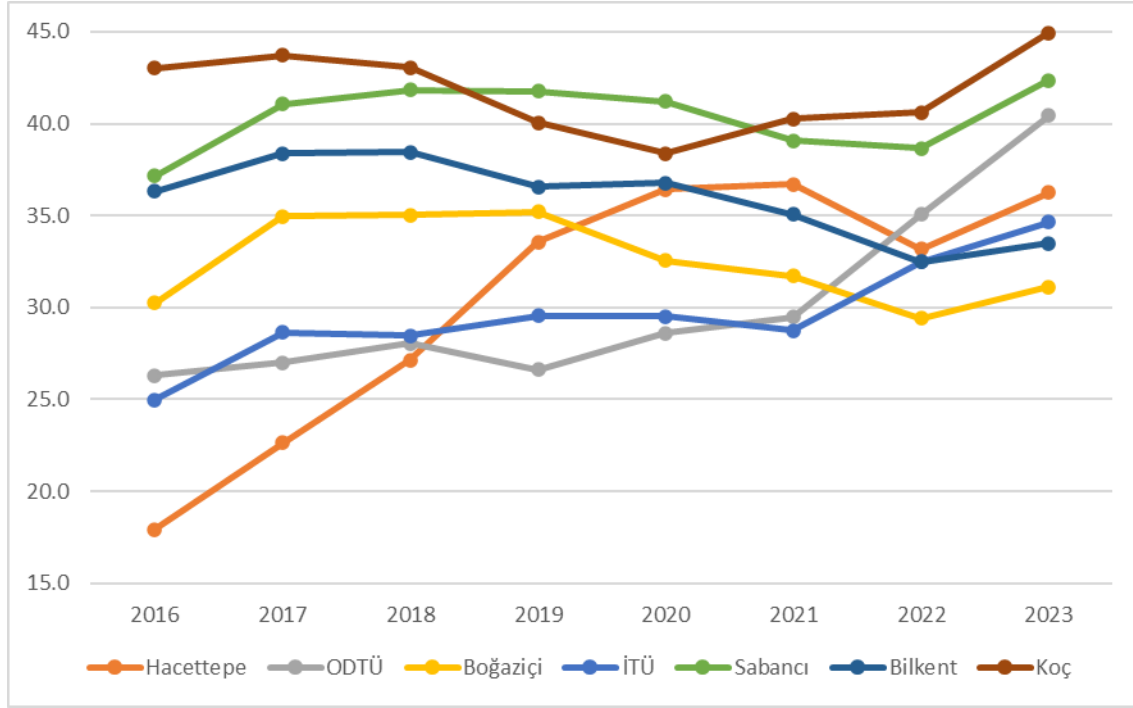
Atrflar	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Hacettepe	19.7	36.5	42.9	58.8	70.5	73.7	61.1	51.9
ODTÜ	28.8	31.4	31.9	28.3	30.7	32.6	32.9	35.4
Boğaziçi	45.4	55.7	57.3	56.1	49.4	44.7	34.7	39.8
İTÜ	26.5	32.4	33.5	32.9	30.2	28.1	27.6	29.1
Sabancı	52.8	61.6	62.1	56.3	55.8	46.1	42.8	57
Bilkent	64.1	68.3	67.1	59.4	53.1	50.3	45.2	43.5
Koç	74.9	70.3	65.2	55.1	49.2	49.4	50.5	56.1

End. gelir	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Hacettepe	28.2	32.6	33.8	35.8	37.5	36.0	37.0	89.1
ODTÜ	60.0	58.8	61.2	66.4	62.1	59.7	99.8	99.9
Boğaziçi	57.1	57.4	55.1	60.3	50.8	56.1	60.8	54.1
İTÜ	72.1	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100
Sabancı	70.0	77.7	87.8	95.5	65.4	89.8	99.1	73.4
Bilkent	36.4	39.7	42.8	39.5	55.1	53.6	48.1	55.3
Koç	82.4	81.9	84.3	79.4	60.2	63.6	70.6	100

Uluslararası	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Hacettepe	19.6	21.9	23.6	24.4	25.0	24.4	24.3	25.7
ODTÜ	26.7	27.8	29.4	29.9	30.4	33.0	41.1	44.6
Boğaziçi	38.3	45.4	47.7	46.0	41.8	40.7	39.1	41.8
İTÜ	22.9	24.8	25.6	26.1	26.8	26.8	36.9	42.6
Sabancı	42.7	46.7	46.6	48.4	52.0	53.6	57.5	59.7
Bilkent	47.5	51.9	55.6	61.0	62.8	63.9	63.1	63.7
Koç	53.5	54.4	53.8	53.8	49.7	49.5	51.0	49.3

Toplam	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Hacettepe	17.9	22.6	27.2	33.6	36.4	36.7	33.2	36.3
ODTÜ	26.3	27.0	28.1	26.6	28.6	29.5	35.1	40.4
Boğaziçi	30.3	35.0	35.0	35.2	32.5	31.7	29.4	31.1
İTÜ	25.0	28.7	28.5	29.5	29.5	28.8	32.5	34.6
Sabancı	37.2	41.1	41.8	41.8	41.2	39.1	38.7	42.4
Bilkent	36.3	38.4	38.5	36.6	36.8	35.1	32.5	33.5
Koç	43.0	43.7	43.0	40.1	38.4	40.3	40.6	44.9

Şekil: THE sıralamasında 8 yıldır ilk 1000'e giren üniversitelerimizin toplam puanları

- Öngörmüş olduğumuz gibi, üniversitelerimizin eğitim ve araştırma puanları oldukça düşüktür. Tablodaki tüm eğitim puanlarının ortalaması 25,7, araştırma puanlarının ortalaması ise 25,8'dir. Buna karşılık atıf puanlarının ortalaması 47,3'tur. Bu 3 kriterin sıralamanın %90'ını oluşturduğu düşünülürse, üniversitelerimizin performanslarını büyük ölçüde atıfların belirlediği ortaya çıkar. **2018'de 7 üniversitemizin atıf puanı ortalaması 51,4 iken 2023'te 44,7'ye düşmüştür. En başarılı olduğumuz kategorideki bu düşüş, son yıllardaki düşüşleri açıklamaya yeterlidir.**
- 2018 yılından bu yana ise:
  - 7 üniversitemizin ortalama eğitim puanı 24,7'den 28,9'a **çıkılmıştır**. En büyük değişim İTÜ'nün 9,4 puanlık çıkışıdır.
  - Ortalama araştırma puanı 23,5'tan 33,3'e **çıkılmıştır**. En büyük değişim ODTÜ'nün 21,8 puanlık çıkışıdır.
  - Ortalama atıf puanları 51,4'ten 44,7'ye **gerilemiştir**. En büyük değişim Bilkent'in 23,6 puanlık gerilemesidir.
  - Ortalama endüstriyel gelir puanları 66,4'ten 81,7'ye **çıkılmıştır**. En büyük artış, Hacettepe'nin 55,3 puanlık çıkışıdır. (İTÜ, Koç ve ODTÜ öğretim üyesi başına düşen endüstriyel gelir kategorisinde dünyada en tepedeki üniversitelerdendir.)
  - Ortalama uluslararası puanı ise 40,3'ten 46,8'e **çıkılmıştır**. En büyük artış İTÜ'nün 17 puanlık çıkışıdır.
  - Toplam puan ortalaması 34,6'dan 37,6'ya **çıkılmıştır**. Boğaziçi ve Bilkent dışındaki tüm üniversitelerin toplam puanı yükselmiştir. En büyük çıkış 12,4 puan ile ODTÜ'de görülmüştür.

Görüldüğü gibi 2018-22 arası en yukarıdaki üniversitelerimizin çoğunun performansları iyileşmiştir. Geçen sene ile kıyaslandığında, tablodaki tüm üniversitelerin puanı yükselmiştir! Demek ki, sıralamalardaki aşağıya gidişin nedenini başka bir yerde aramak gerekmektedir.

1) Sıralanan üniversite sayısı sürekli artıyor:

2016 yılında sadece 400 üniversite sıralanmış iken, 2022'de 1.800 üniversite sıralandı. Sıralanan üniversite sayısı arttıkça rekabet de artıyor ve yukarılarda sıralanmak zorlaşıyor. Dünyada 20,000 civarında yükseköğrenim kurumu bulunduğunu düşünürsek, bu veri tabanının gelecekte daha da büyümesi şaşırtıcı olmaz.

2) Hızlı büyüyen bazı ülkelerin üniversiteleri hızla yukarılara çıkıyorlar:

Bazı Asya ülkelerinde (Çin, Japonya, Singapur, Güney Kore ve Tayvan) en iyi üniversitelerini dünya çapında yapmak üzere özel devlet fonları kuruldu. Özellikle Çin'in dünya üniversiteler sıralamasındaki performansı çok iyi. 2016 yılında ilk 500'e 11 Çin üniversitesi girmiş iken, bu yıl bu sayı 27'ye çıktı. En iyi performans gösteren Çin üniversiteleri 16. sıradaki Tsinghua ile 17. sıradaki Pekin Üniversiteleri.

Gelecekte üniversitelerimizin sıralaması ne olabilir?

Bu yazıda sözü geçen 7 üniversitemizin toplam ağırlıklı puanları 31,1 (Boğaziçi) ile 44,9 (Koç) arasında değişiyor. 2023'te sıralamalarda daha yukarılarda yer almak için gereken puanlar ise şöyle oldu:

İLK ... İÇİN	500	400	350	300	250	200	100
MİN PUAN	42,1	45,0	47,0	48,9	51,2	54,3	63,4

Yukarıda sözü edilen iki faktör nedeniyle bu puanlar sürekli artıyor. Örneğin, 2017 yılında ilk 500'e girmek için 32,6 puan yeterli iken, 2023 yılında 42,1 (yani %29 daha fazla puan) gerekiyor. En tepedeki üniversitemizin toplam puanı 44,9 ve bu puan ilk 400 için bile yetersiz. Dolayısıyla üniversitelerimizin kısa vadede çok daha yukarılara çıkmaları oldukça zor görünüyor. Bırakın ilk 100'ü, ilk 200 için bile uzun vadeli bir plan çerçevesinde ciddi bir kaynağı harekete geçirmemiz gerekir.

Tüm sıralama sistemleri büyük ölçüde ya da tamamen araştırma çıktılarından etkilenirler. Üniversitenin temel işlevi araştırma olduğundan bu, beklenen bir sonuçtur. Türk üniversiteleri dünya sıralamalarında yukarılara çıkmak istiyorlar ise, bunun yolu bellidir: araştırma çıktılarına yukarıya çekmek.

Üniversiteyi liseden veya dersaneden ayıran en önemli faktör araştırmadır. İnsanlığın dağarcığındaki bilgiyi artırmak yerine sadece bilgiyi aktarmayı kendilerine misyon edinen yüksek öğrenim kurumları üniversite olmanın sorumluluklarını tümüyle yerine getirmemektedir ve birçoğu düşük prestijli diplomaların yerel dağıtıcıları olmaya mahkumdur. Sadece ve sadece araştırma üniversiteleri, yüksek prestijli uluslararası çekim merkezleri haline gelebilir ve dünyada sıralamalarda önde gelebilirler.

Detaylarda üniversitelerin misyon ve vizyonuna bağlı farklılıklar olmakla birlikte araştırma üniversitesi olmanın temel şartları şunlardır:

- Araştırmacı: Araştırma kapasitesi yüksek öğretim üyeleri işe alınmalıdır.
- Zaman: Öğretim üyelerine araştırma yapabilmeleri için gereken zaman sağlanmalıdır.
- Mali destek: Araştırma için gereken mali bütçeler sağlanmalıdır.
- Altyapı: Araştırma için gereken fiziksel ve kurumsal ortamlar sağlanmalıdır.
- İnsan kaynağı: Araştırma için önemli olan doktora öğrencileri ve asistanlar sağlanmalıdır.
- Kariyer yönetimi: Öğretim üyeleri için geliştirilecek değerlendirmelerde araştırma çıktıları öne çıkarılmalıdır.

Türk üniversitelerinin dünya sıralamalarında yukarılara çıkmasının tek yolu araştırma çıktılarını yukarıya çekmektir ve bunun nasıl yapılacağı bellidir: İyi araştırmacıları ise alıp onlara araştırmaya uygun şartları sağlamak ve kariyerlerini hedefler doğrultusunda yönetmek gereklidir. Devlet üniversiteleri arasında THE sıralamasında 2023 yılında en tepede olan ODTÜ'nün 2022 bütçesi 1 milyar TL'nin altında iken, ilk 100'e giren üniversitelerin çoğunun bütçesi milyar dolarlar ile ölçülmektedir. Eğer bir veya birkaç üniversitemizi dünya ligine sokacak isek, çok farklı bütçeler ile planlama yapmak gerekmektedir.

Erhan Erkut, 13 Haziran 2023